

duru». Saint-Saënsa je igral že s tako dovršenostjo in bravuro, da so igro parkrat prekinili spontanni, povse zasluženi ploski. Ravnotako so bili tudi dodatki vse-skozi plemenite skladbe.

Spremljanje na klavir je bilo prvi večer poverjeno gđc. Koblerjevi, drugi večer deloma g. Pavčiču, deloma g. Vedralu. Vsi trije so opravili svoj posel vsak po najboljši moči.

Produkcije gojencev šole Glasbene Matice. Letos sta se vršili dve produkciji gojencev šole Glasbene Matice, prva 15., druga 16. aprila t. l., obakrat o pol osmih zvečer v veliki dvorani hotela »Union«. Pri prvi produkciji je bilo vsega skup deset

nastopov s 14 glasbenimi komadi, pri drugi devet nastopov s 16 točkami. Nastopilo je sedem gojenk klavirja (šola gđc. Chlumecke, g. ravnatelja Gerbiča in g. Pavčiča), trije gojenci in ena gojenka gosli (šola g. Vedrala) in en gojenec ter tri gojenke solopetja (šola g. Hubada).

Šola se je izkazala kot zelo dobra, nekateri gojenci so pokazali lepe talente. Šoli in gojencem želim še nadaljnjih najboljših uspehov. Pretirano, semtertja že kar razposajeno in produkcijo le moteče in zavlačujoče ploskanje od strani zabavajoče se mladine pa zasluži ravno tako primerno grajo. Šolsko vodstvo blagovoli poskrbeti, da se gojenci v bodoče ne bodo smeli več kot enkrat odzivati pohvali občinstva.

Stanko Premrl.

To in ono.

Cervantes.

Ob tristoletnici njegove smrti.

V vojnem letu 1916. je preteklo 300 let, odkar sta v presledku 10 dni drug za drugim zatisnila oči dva izredna veleuma: Cervantes, prvak med španskimi pisatelji, na Angleškem pa Shakespeare, največji dramatik. Duševno sliko prvega, ki je pri nas manj znan, hočem tukaj predočiti.

Miguel de Cervantes Saavedra (izgovori: Migél de Servántes Saavédra) je bil rojen kot sin ubožne plemenite rodbine meseca oktobra, krščen 9. oktobra 1547 v mestu Alcalá ob reki Henares. Šolal se je v Madridu pod vodstvom vrlega duhovnika Juan López de Hoyos-a. Ko je imel 21 let, je odpotoval s papeževim poslanikom, poznejšim kardinalom Aquaviva v Italijo in bival nekaj časa pri njem kot komornik v Rimu, kjer se je pridno pečal z italijanskim slovstvom. Nato je prostovoljno vstopil v špansko armado in se boril 1571 pri Lepantu, kjer ga je zadela krogla iz puške v levo roko, ki mu je tedaj ohromela. Spomin in zavest, da se je udeležil tiste slavne bitke za vero, ga je še v poznejših letih navdajala s ponosom. Pozneje se je bojeval v Afriki in je ostal v vojni službi do poletja 1575. Potujočega iz Afrike proti domovini so zajeli morski roparji in ga odpeljali v Algir v petletno mukotrpno sužnost. Trinitarci, redovniki za odkupovanje krščanskih ujetnikov, so mu slednjič 1580 prinesli zaželeno prostost. Vnovič vojak je potoval po Portugalskem in je došel tudi na Azorske otoke.

Z letom 1584. je končal svoje potovanje po širnem svetu in se je poročil s plemenito, pa revno Catalino Palacios Salazar, ki mu je bila zvesta tovarišica do njegove smrti. Tistega leta je izšlo tudi prvo njegovo književno delo »Galatea«, nekaka pastirska idila, ki že nekoliko razodeva njegovo poznejšo velikost. Iz vasi Esquivias blizu Madrida, kjer je stala rojstna hiša njegove poročenke, se je preselil v Madrid, upajoč, da bo tam mogel živeti od peresa. Napisal je nad 20 gledaliških iger; samo dve sta se ohranili, in sicer »El trato de Argel« (Življenje v Algiru) in »Numancia«. Na višini Lope de Vegovih ali Calderonovih nista, vendar ji štejejo med boljše tistočasne izdelke. Kot dramatik

se Cervantes tudi s poznejšimi poizkusi ni mogel uveljaviti: preveč ga je obsenčevala Lope de Vegova zvezda, ki je takrat žarno blestela nad Madridom. Ker so bili dohodki tako pičli, da se je moral z revščino boriti, se je poslovil od glavnega mesta ter dobil 1588 v Seville najprej majhno službo pri zahodnoindijski mornarici, pozneje pri kraljevi davčni upravi za pokrajino Granada. Zopet ga je zadela bridka izkušnja: zaradi neke pomote pri računih so ga leta 1597. za malo časa vtaknili v zapor.

Leta 1603. ga nahajamo v Valladolidu, tedanji začasni prestolnici Filipa III. Iskal je kake državne službe, a brez uspeha.

V revščini je dovršil 1505 prvi del svojega velikega romana »Don Quijote«, ki je bil sprejet z viharim navdušenjem. S tem dogodkom je začela svitati zarja njegove slave. Od 1606 naprej je živel ves čas v Madridu, v ubožnih razmerah, četudi že znan in priznan kot velik pisatelj. Takratni založniki so slabo plačevali. Dandanes bi bil tak pisatelj — tudi v Španiji — lahko milijonar!

Zbirko 11 »vzornih novel« (Novelas ejemplares), ki so leta 1613. zagledale beli dan, prištevajo kritiki med njegove najlepše in najbolj dovršene spise. Za prvim delom »Don Quijota« je vrgel 1614 med svet neki spreten neznan falzifikator pod izmišljenim imenom Alonso Fernandez de Avellaneda dozdevni drugi del »Don Quijota«. Cervantes, ki je bil po pravici užaljen nad zahrbtnim nastopom predrznega neznanca, je kmalu potem, že 1615, razveselil svoje rojake s pristnim drugim delom in tako srečno in veličastno venčal svoje mojstrsko delo.

Pisatelj »Don Quijota« je bil mož kremenitega in ljubeznivega značaja, ves čas svojega življenja veren in dejanski katolik, nikoli — tudi v vojaškem taboru in v tujini nikoli razuzdanec. Med prvimi udi, ki so se leta 1609. vpisali v novoustanovljeno bratovščino presvetelega Rešnjega Telesa, se nahaja njegovo ime; tri leta pred smrtjo je postal tretjerednik. Ko ga je vodenica opominjala, da se mu bliža konec, se je začel vzorno pripravljati za zadnjo dolgo pot. Vdan v božjo voljo, vesel in zadovoljen, kakor v življenju vkljub revščini in nezgodam, je izdihnil svojo dušo 23. aprila

1616 v obleki tretjerednika sv. Frančiška. Pokopali so ga, kakor je sam naročil, v konventu trinitark. Pogreb je bil skromen. Zastopnikov iz višjih krogov ni bilo vmes; le žalujoča vdova in bližnji osebni prijatelji so izkazali velikemu pokojniku poslednjo čast.

Poznejši rodovi so ga znali bolj ceniti. Najuglednejši pisatelji zadnjih 300 let na španskem s ponosom govorijo o »prvaku španskega slovstva« (el principe de las letras castellanas). V Madridu so mu 1835 postavili veličasten spomenik iz bron.

Cervantesovi zbrani spisi v izdaji 1803/05 obsegajo 16 zvezkov. Najboljso kritično izdajo je v novejšem času preskrbel Anglež Fitzmaurice-Kelly. Kar je v vezani besedi, vobče zaostaja za prozaičnimi deli. Cervantes je bil bolj pesnik v prozi. Njegova pisateljska veljava in slava temelji zlasti na zbirki »vzornih novel« in še bolj na »Don Quijotu«. Jezik in slog je v obeh tako lep, naraven, jasen in dovršen, da ima malo tekmecev v svetovnem slovstvu. Po svojih »vzornih novelah« je postal — v boljšem zmislu kakor Boccaccio — oče moderne novelistike.

»El ingenioso hidalgo Don Quijote de la Mancha« (izgovori: El inheniósó idálgo Don Kihóte de la Mánča, po starem pravopisu do leta 1815. so pisali: Quixote). — Bistroumni vitez gospod Kihóte iz Manče — to je celotni naslov slovečega romana. Prvotno je pisatelj nameraval bičati in smešiti fantastične viteške romane, ki so takrat preplavljali in kužili duševno ozračje med njegovimi rojaki. Ta namen se mu je v polni meri posrečil. Še več! Pod peresom je duhovitemu možu snov jela rasti in se širiti: iz prigodnega spisa je nastal umotvor prve vrste. Glavni junak, čudni učenj vitez, ki vsako reč narobe prime, ni neumen človek. Njegov oproda Sancho Pansa (izgovori: Sančo Pansa), ki svojemu gospodu nobene ne ostane dolžan, je v svoji kmetijski neoglajenosti pravo nasprotje. Prizor za prizorom se vrši v takih situacijah, da vabi tudi najresnobnejšemu bralcu dobrovoljen smeh na ustnice. Semintja se pripovedovanje preliva v globoko alegorijo, struna vzbuja sorodne glasove: vesele in žalostne spomine iz pisateljevega življenja, spomine na viharje, ki so ga podili po svetu, še dalje misli na človeško življenje sploh, ki se neprestano giblje kakor nemirni valovi med visokimi ideali in med vsakdanjo revščino. Zajemajoč snov iz bogatega ljudskega življenja obenem plastično in s čudovito resničnostjo riše dve glavni potezi v značaju svojih rojakov, idealni vznos in zmisel za praktično življenje. Ker pri tem tudi genialno šiba izrastke obeh smeri, idealizma in realizma, velja Cervantes po pravici za začetnika humorističnega romana.

»Don Quijote«, v svojem prvem delu živahnejši, v drugem mirnejši in globokejši, je najboljši roman, kar se jih je kdaj napisalo, bogat zaklad življenjske modrosti in zdravega dovtipa. »Libro de entretenimiento« — zabavna knjiga je v najlepšem pomenu besede kakor nobena druga te vrste. Zato je tudi razširjena kakor malokatera. Kratek pregled o tem je napisal p. Baumgartner v »Stimmen aus Maria-Laach« l. 1905. ob tristoletnici I. dela.

Preveden je, kolikor sem mogel dognati, v 19 evropskih jezikov. In pri nas? Naš prevod bi prišel na 20. mesto. Majhen posnetek pa imamo vendar tudi mi:

»Don Kišot« iz la Manche, vitez otožnega lica. Slovenski mladini priredil Fran Nedeljko. V Ljubljani, 1890. Založil Matija Gerber.

Don Quijote je potemtakem znanec in ljubljeneček po vsem izobraženem svetu. Po pravici: »Cervantes piše z milobo in dovtipom, ker jasno misli in jasno vidi. A v zvezi z njegovo veselostjo gledamo med vrstami prizanesljivost in velik optimizem; način, kako se trudi, da nikogar ne obsoja, kaže, da je bilo njegovo srce prav tako zdravo kakor njegova glava.« Tako sodi odlični angleški cervantist Mr. Martin Hume. Pri Cervantesu veje dobrodejni dihanje dušnega zdravja, ljubke veselosti, osrečujoče ljubezni do Boga in do ljudi, kar zastonj iščeš, kakor pripominja p. Baumgartner (l. c.), po modernih prešuštnih povestih. Greh kvari narode — pa tudi dovtip in slovstvo.

Dr. Fr. Pernè.

Ob tristoletnici Shakespearejeve smrti.

Kakor je dejal rektor berlinskega vseučilišča v. Willamowitz-Möllendorf v svojem nastopnem govoru, tudi v sedanjem boju držav zoper države, narodov zoper narode nismo nehali častiti Danteja in Michelangela, in naj si bo današnja Italija kakršna si bodi, in za nas so Montaigne in Molière, Tolstoj in Dostojevski to, kar so nam bili prej. Tudi Shakespeare je med temi velikani; eden največjih, če ne največji dramatik svetovnega slovstva.

Tristo let je minilo letos 23. aprila, odkar je umrl v svojem rojstnem mestu Stradfordu ob Avenu, njegovih del pa se smrt ni dotaknila. Hamlet, Othello, Macbeth, Lear so za nas tako živi, kot so bili pred tremi stoletji drugim in drugačnim ljudem. To je ravno skrivnost umetniškega genija, da kot človek neposredno govori človeku, da ga pri tem ne more ustaviti ne čas, ne oddaljenost, ne sovraštvo narodov, ne boj držav.

To vidimo in spoznavamo posebno ob tistih 36 dramah, ki so ostale človeštvu kot dragocena dediščina Shakespearejeva.¹

O življenju pesnikovem vemo pravzaprav zelo malo. Williama Shakespeareja (Shakspeareja) so krstili 26. aprila 1564 v stradfordski cerkvi, rojstnega datuma niti ne vemo; njegov oče je bil ugleden malomeščan, pol kmet, pol obrtnik. Že osemnajstleten se je pesnik oženil, a kmalu nato se je menda kot divji lovec sprl s plemičem Tomažem Lucyjem in je ubežal v London (1585 ali 1586). Tu je postal — kdaj in kako, tega ne vemo — gledališki igravec in kmalu nato tudi pesnik in dramatik. Leta 1598. se omenjajo že štiri historije, dve tragediji in šest komedij. Bil je član gledališke družbe lorda Derbyja, ki je imela od 1603. naslov »the King's men«: kraljevi ljudje; od leta 1599. je bil tudi solastnik dveh gledališč, med njimi tudi znanega »Globe-theatra«. Sčasoma se je odtegnil odru in od 1609. živel največ v svojem rojstnem mestu v ugodnih razmerah; umrl je 23. aprila 1616. Pokopali so ga v cerkvi sv. Trojice v Stradfordu.

Za njegovega življenja se je natisnilo samo 18 njegovih dram, to so takozvani kvarti, in sicer so jih

¹ Glej najpriročneje: Dr. Bruno Busse: Das Drama I. Von der Antike bis zum französischen Klassizismus. Leipzig, Teubner (Aus Natur- und Geisteswelt Nr. 287) in Dr. Ernst Sieper, Shakespeare und seine Zeit. Leipzig, Teubner (Aus Natur- und Geisteswelt Nr. 185).